

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-334-50>

УДК 338.242+339.3

ФУРЦОВА Олена

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

<https://orcid.org/0009-0000-7225-3953>

fursova.elena@kneu.edu.ua

ГРЕБІНСЬКА Світлана

Відокремлений структурний підрозділ "Хмельницький торговельно-економічний фаховий коледж Державного торговельно-економічного університету"

<https://orcid.org/0000-0001-7283-0722>

e-mail: s.grebinska@gmail.com

ЧИННИКИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ЗБЕРЕЖЕННЯ І ПІДТРИМКИ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ: ФІНАНСОВІ ТА СТРАХОВІ АСПЕКТИ

У статті розглядаються аспекти забезпечення життєздатності суб'єктів господарювання у критично складних умовах повномасштабної війни. Як констатовано, у світовій практиці парадоксальним вважається априорі факт функціонування національної економіки країни, що перебуває під військовою агресією, а тим паче збереження життєздатності економічних агентів. Однак, для України це звична практика вже упродовж трьох років. Метою дослідження визначено ідентифікацію чинників та обґрунтування інструментів державної і корпоративної політики збереження і підтримки українського бізнесу в умовах війни зі застосуванням в таких цілях фінансових та страхових засобів. Визначено загрози фінансовій безпеці вітчизняних суб'єктів господарювання в умовах війни за такими складовими безпеки, як кредитна, страхова, грошова, бюджетно-податкова, інвестиційна та фондова. За цими ж компонентами напрацьовано інструментарій політики підтримки вітчизняного бізнесу в умовах війни, зокрема в сенсі фінансово-страхових аспектів регулювання.

Ключові слова: суб'єкти господарювання, підприємства, війна, виживання, безпека, стійкість, чинники, інструменти забезпечення, збереження і підтримка бізнесу, фінанси, страхування.

FURSOVA Olena

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

HREBINSKA Svitlana

Separate Subdivision «Khmelnyskiy Professional College of Trade and Economics of Kyiv State University of Trade and Economics»

FACTORS AND TOOLS FOR PRESERVING AND SUPPORTING BUSINESS IN WAR CONDITIONS: FINANCIAL AND INSURANCE ASPECTS

The article considers the aspects of ensuring the viability of economic entities in the critically difficult conditions of a full-scale war. As stated, in world practice, the fact of the functioning of the national economy of a country under military aggression, and even more so the preservation of the viability of economic agents, is considered paradoxical a priori. However, this has been a common practice for Ukraine for three years. The purpose of the study is to identify the factors and justify the tools of the state and corporate policy of preserving and supporting Ukrainian business in the conditions of war with the use of financial and insurance means for such purposes. Threats to the financial security of domestic economic entities in war conditions were determined by such components of security as credit, insurance, monetary, budgetary and tax, investment and fund security. Based on the same components, a policy toolkit for supporting domestic business in wartime conditions was developed, in particular in the sense of financial and insurance aspects of regulation. It was established that in the conditions of a full-scale war, the following became the dominant threats to the financial security of domestic business entities: freezing of investment projects, loss of foreign investment, destruction of facilities (investment component of financial security of enterprises); complication of attracting financial and credit resources, growth of external and internal debt, difficulty of attracting credit funds (credit component); devaluation of the national monetary unit, slowdown in the circulation of funds, difficulties in settlements with counterparties (monetary component); increase in the level of tax liabilities, decrease in the level of budget investment, delays in calculations (budget and tax component); problems of securities issuance, a decrease in the level of dividend distribution, the decline of the country's stock system (stock component); aggravation of the problems of insurance of military risks, increase in the cost of insurance services, actualization of the problems of internal and self-insurance (insurance component). Policy instruments for strengthening the financial security of business in wartime conditions have been defined. This is the diversification of sources of investment formation, consideration of investment options abroad, however, for the production of products in the domestic market; activation of cooperation programs between enterprises to replace credit resources, optimization of internal and external debt, replacement of part of operations in foreign currency, formation of insurance and reserve funds, "decomposition" of business into separate components, detinization and legalization of business, proactive state policy in this area, use of public investment instruments, improvement of conditions for purchasing OVDP bonds, diversification of state securities, active investment policy of enterprises, improvement of war risk insurance instruments, active involvement of foreign companies to the domestic insurance market.

Keywords: business entities, enterprises, war, survival, security, sustainability, factors, security tools, preservation and support of business, finance, insurance

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Забезпечення фінансової стійкості підприємств у часи війни є надзвичайно складною задачею. Початок військових дій в Україні з боку РФ призвів до серйозних порушень у економіці, що суттєво вплинули на діяльність підприємств, включаючи ланцюги поставок, попит на ринку, інвестиційний клімат

та доступ до фінансових ресурсів. Труднощі та перебої у виробництві представляють значні ризики для фінансової стабільності українських підприємств і можуть негативно впливати на їх прибутковість, ліквідність та загальну фінансово-економічну ситуацію та стан господарювання. Тому важливо розробити ефективні стратегії та механізми для забезпечення фінансової стійкості в умовах війни, ураховуючи специфічні ризики, пов'язані з наслідками повномасштабної війни, а також впроваджувати адаптивні підходи до фінансового управління для зменшення цих ризиків і гарантування фінансової безпеки підприємств.

Відтак, обґрунтування інструментів та засобів (особливо у страховій та фінансовій сферах) є вельми важливим і актуальним завданням у середовищі повномасштабної війни.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблемам фінансової безпеки та економічної стійкості суб'єктів господарювання, зокрема в складних умовах війни і її наслідків для бізнесу приділено багато уваги у працях таких вітчизняних і зарубіжних науковців, як Акімова Л. М. [1,с.225–232], Аксьонова Т. С. [2,с.130–138], Боярчук Д. [3], Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Волошин В. І. [4,с.32-51], Гетманець О. [5,с.218–223], Кульпінський С. [6,с.34–38], Миколайчук А. Б. [7,с.32], Ситник Н. С., Стефанків Б. О. [9,с.136–140], Куницька-Іляш М. В., Березівський Я., наконецна Н., Іванова Л. [10,с.1785-1798], Мізюк Б., Зайченко В. [11,с.70-88] та ін.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Проте, в умовах війни традиційні механізми та інструменти управління фінансовою безпекою та зокрема її страховою компонентою потребують значного уточнення та вдосконалення.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є ідентифікація чинників та обґрунтування інструментів державної і корпоративної політики збереження і підтримки українського бізнесу в умовах війни зі застосуванням в таких цілях фінансових та страхових засобів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

В умовах повномасштабної війни перед суб'єктами вітчизняного бізнесу постають критично складні виклики і загрози, причому за всіма складовими фінансової безпеки бізнесу (рис. 1).

Складові фінансової безпеки	Загрози в умовах війни
Інвестиційна	<ul style="list-style-type: none"> • замороження інвестиційних проєктів; • втрата іноземного інвестування; • руйнування об'єктів
Кредитна	<ul style="list-style-type: none"> • ускладнення залучення фінансово-кредитних ресурсів; • зростання зовнішньої та внутрішньої заборгованості; • складність залучення кредитних коштів
Грошова	<ul style="list-style-type: none"> • девальвація національної грошової одиниці; • уповільнення обігу коштів; • труднощі в розрахунках з контрагентами
Бюджетно-податкова	<ul style="list-style-type: none"> • зростання рівня податкових зобов'язань; • зниження рівня бюджетного інвестування; • затримки в розрахунках
Фондова	<ul style="list-style-type: none"> • проблеми емісії цінних паперів; • зниження рівня розподілу дивідендів; • занепад фондової системи країни
Страхова	<ul style="list-style-type: none"> • загострення проблематики страхування воєнних ризиків; • зростання вартості послуг страхування; • актуалізація проблематики внутрішнього та самострахування

Рис. 1. Загрози фінансовій безпеці вітчизняних суб'єктів господарювання в умовах війни

Джерело: авторська розробка.

Враховуючи вказані загрози, як державні органи управління, так і безпосередньо менеджмент вітчизняних суб'єктів господарювання мають реалізувати сукупність заходів, спрямованих на посилення кожної зі складових фінансової безпеки вітчизняних представників бізнесу (рис. 2). Що головне аби ці засоби враховували передовсім фінансові та страхові механізми й інструменти.

Враховуючи факт того, що фінансова безпека на рівні галузі, сектора національної / регіональної економіки, кластеру тощо (а, власне, в такому сенсі вона стає об'єктом державної політики, регулювання й стимулювання) має інші та значно ширші аспекти порівняно з фінансовою безпекою суб'єктів господарювання, метою державної політики в цій області слід визначити системне поліпшення бізнес-середовища підприємницької діяльності з метою мінімізації фінансових викликів та загроз, покращення фінансово-ресурсного забезпечення і фінансово-економічного стану суб'єктів підприємництва, забезпечення розвитку і капіталізації пріоритетних секторів економіки.

Такий підхід означає вплив на бізнес-середовище, з одного боку, і конкретні заходи, з іншого боку. Перший аспект полягає в удосконаленні макроекономічного оточення для бізнесу загалом (не лише для, наприклад, малих підприємств), щоб усунути системні недоліки, які існують у вітчизняній економічній системі протягом усього періоду незалежності. Ці недоліки створюють інституційні бар'єри на шляху до повноцінного розвитку та покращення структурних характеристик суб'єктів вітчизняного бізнесу. Загалом, мова йде про боротьбу з системною корупцією (у сфері дозвоільно-адміністративних процедур, на митниці, у відносинах між владою та бізнесом), поліпшення доступу суб'єктів господарювання до кредитів та інвестицій, проведення судової реформи, оновлення системи оподаткування, подальше спрощення умов підприємницької діяльності, збільшення прозорості у сфері державних закупівель, підвищення ефективності антимонопольного контролю, розвиток ринку інтелектуальної власності та захист приватної власності та інвестицій.

Зміни у важливих аспектах бізнес-середовища в Україні приведуть до збільшення підприємницької активності, сприятимуть диверсифікації бізнесу, легалізації працевлаштування, зростанню обсягів та підвищенню ефективності господарювання підприємств. Як показує практика розвинених економік, це сприятиме зміцненню фінансової стабільності й безпеки на різних рівнях.

Складові фінансової безпеки	Інструменти зміцнення
Інвестиційна	<ul style="list-style-type: none"> • диверсифікація джерел формування інвестицій; • розгляд варіантів інвестування за кордоном, однак для виробництва продукції на внутрішньому ринку
Кредитна	<ul style="list-style-type: none"> • активізація програм співпраці між підприємствами для заміщення кредитних ресурсів; • оптимізація внутрішньої і зовнішньої заборгованості
Грошова	<ul style="list-style-type: none"> • заміщення частини операцій у валюті; • формування страхових і резервних фондів; • «розкладання» бізнесу на окремі компоненти
Бюджетно-податкова	<ul style="list-style-type: none"> • детінізація та легалізація бізнесу, проактивна державна політика в цій сфері; • використання інструментарію публічного інвестування
Фондова	<ul style="list-style-type: none"> • покращення умов купівлі ОВДП; • диверсифікація державних цінних паперів; • активна інвестиційна політика підприємств
Страхова	<ul style="list-style-type: none"> • вдосконалення інструментарію страхування воєнних ризиків; • активне залучення іноземних компаній на внутрішній страховий ринок

Рис. 2. Інструментарій політики підтримки вітчизняного бізнесу в умовах війни: фінансово-страхові аспекти
Джерело: авторська розробка

Друге завдання, яке в основному має мікроекономічну спрямованість, полягає в чіткому визначенні проблем і загроз у фінансовій сфері, а також відносно страхування, які впливають на діяльність та розвиток вітчизняних підприємств в умовах повномасштабної війни та її негативних наслідків для економіки та суспільства. Це включає виявлення причин і факторів, що призводять до погіршення фінансового забезпечення

суб'єктів бізнесу, а також дестабілізують фінансовий стан і знижують фінансово-економічну ефективність господарювання. Відтак, важливим завданням і для бізнесу і для органів державного управління є визначення та впровадження таких інструментів, які спрямовані на подолання цих проблем. Головні проблеми фінансової безпеки суб'єктів підприємництва знаходяться на перетині таких площин: «складові та параметри фінансової безпеки суб'єктів бізнесу ↔ фінансове забезпечення, фінансовий стан, фінансово-економічна ефективність, фінансовий розвиток підприємств».

Щодо провідних проблем фінансової безпеки вітчизняних підприємств, то вони стосуються: обмеженої доступності та складності залучення фінансових ресурсів; поганого інвестиційного середовища та важкості залучення капітальних інвестицій; низького рівня підприємницької активності та платоспроможності суб'єктів бізнесу; непрозорості при формуванні структури капіталу та великої обсягів зовнішніх зобов'язань; неефективного використання ресурсів та низької фінансової стійкості, обмеженої прибутковості вкладеного капіталу в бізнес; великих ризиків фінансових проблем через низьку щільність страхування.

Для вирішення цих проблем та перешкод у зміцненні фінансової безпеки місцевих підприємств важливо зосередитися на досягненні таких стратегічних пріоритетів:

1) покращення фінансового та кредитного забезпечення підприємств та розширення джерел привертання фінансових ресурсів;

2) створення системи інвестиційного забезпечення проектів розвитку підприємств, що передбачає розробку та вдосконалення інструментів гарантування та розширення джерел формування та використання капітальних інвестицій.

Розширення можливостей інвестування та фінансування для підприємств спрямоване на зменшення капіталовкладень і реструктуризацію їх фінансових зобов'язань. Підвищення ефективності бізнесу через розвиток інноваційних технологій передбачає модернізацію, цифрову трансформацію, створення стартапів та застосування сучасних технологій. Розвиток страхової галузі для зменшення фінансових ризиків бізнесу також є важливим аспектом цієї стратегії.

У малих бізнесів, через обмеженість їх фінансово-ресурсного забезпечення та інші фактори, часто важко отримувати та обслуговувати кредити та позики в порівнянні з великими підприємствами.

У країнах, де розвинений малий бізнес, успішно впроваджуються спеціальні програми пільгового кредитування та фінансової підтримки. У часи повномасштабної війни питання фінансової допомоги для суб'єктів бізнесу залишається актуальним і навіть стає ще важливішим.

Тому дуже позитивно, що в Україні існує та активно розвивається програма "Доступні кредити «5-7-9 %», яку успішно використовують вітчизняні підприємства, особливо малі. З лютого 2022 року по вересень 2023 року було укладено понад 36 тисяч кредитних угод на суму понад 140 мільярдів гривень в межах цієї програми. Банки державного сектору уклали майже 77 % цих угод і виділили понад половину кредитних коштів. З виділених коштів 41 % було направлено на фінансування антивоєнних заходів, 24 % на підтримку сільськогосподарського виробництва, 6 % на антикризові кредити, 5 % на інвестиції та 3 % на рефінансування попередньо взятих кредитів.

Програма має свої недоліки, такі як обмежені можливості, вплив суб'єктивних факторів на прийняття рішень і обмеження доступу. Україна наразі не має альтернативного інструментарію для розвиненої системи фінансово-кредитної підтримки суб'єктів бізнесу. Програма пільгового кредитування під час війни може бути корисною для вітчизняних підприємств. Одним з прикладів такої програми є грантова ініціатива «EU4Business: відновлення, конкурентоспроможність та інтернаціоналізація МСП», яку реалізує німецька компанія GIZ за сприяння Міністерства цифрової трансформації та Міністерства економіки України. Ця програма надає фінансову підтримку для збереження та створення робочих місць, оплати праці, придбання обладнання, сировини, матеріалів, лізингу, оренди приміщень, консультаційної підтримки та інших витрат, пов'язаних з розвитком бізнесу.

Звичайно, державі і топ-менеджменту українських підприємств потрібно розуміти важливість розвитку фінансово-кредитних інструментів для суб'єктів бізнесу в Україні. Ми вважаємо, що необхідно посилити стимули, такі як низькі відсоткові ставки, довші строки погашення кредитних зобов'язань і підтримка у забезпеченні кредитів та позик. У нашій країні існує Український фонд підтримки підприємництва, який має відповідне законодавче забезпечення та надає фінансову допомогу малому бізнесу через свої регіональні підрозділи у всіх областях. Також існують аналогічні спеціалізовані структури при центральних урядових органах, такі як Фонд розвитку підприємництва при Міністерстві фінансів України, метою якого є підтримка малого бізнесу та сприяння його розвитку.

Таким чином, варто розширювати та розвивати програми підтримки українського суб'єктів бізнесу під час воєнного конфлікту та в період відновлення національної економіки. На наш погляд, ці програми повинні бути спрямовані на конкретні групи підприємств, такі як мікропідприємства, учасники АТО, ветерани війни, демобілізовані особи. Це може бути програма мікрокредитування, програма кредитування для сільських та фронтових регіонів, програма підтримки інвестиційних проектів малих підприємств у пріоритетних сферах економіки, таких як військово-промисловий комплекс, високі технології, смарт-інфраструктура міст, зелена економіка, виробництво вторинної сировини, відновлення інфраструктури, соціально відповідальний бізнес для подолання наслідків війни.

У бізнесі важливо мати доступ до грантових програм, які допомагають забезпечити фінансування підприємств. Ці гранти можуть виступати як гарантія для банків, щоб вони могли зменшити ризики, пов'язані з невизначеністю у поверненні позик в Україні. Одним з ключових аспектів фінансової безпеки бізнесу є забезпечення безпеки інвестицій. Інвестиції є необхідними для збереження конкурентоспроможності підприємств. Без постійних інвестицій бізнес може припинити свою діяльність. Інвестиції важливі для розвитку технологій, підвищення конкурентоспроможності, навчання персоналу, цифровізації та удосконалення систем управління якістю. Згідно з принципами інвестиційного менеджменту, інвестиції є важливим елементом для успішного розвитку підприємства. Без них підприємство може почати втрачати свої позиції і потрапити у складну ситуацію. Стабільний розвиток та збільшення інвестицій є ключовими показниками успішної економіки, тоді як відсутність інвестицій може призвести до економічної кризи та загрози для бізнесу. В малому бізнесі інвестиції часто спрямовуються на створення нових підприємств, розширення торговельних або послугових об'єктів, проведення досліджень та інноваційної роботи, розвиток персоналу та цифрові комунікації.

Зрозуміло, що в умовах повномасштабної війни багато вітчизняних підприємств, включаючи малі бізнеси, призупинили свої інвестиційні проекти, особливо ті, що пов'язані з великими вкладеннями у нерухомість через можливість їх знищення або пошкодження під час ворожих військових атак, а ця ситуація поширюється на всю територію країни. Логічно, що ризики інвестицій є ще вищими в регіонах, які безпосередньо межують з активними бойовими діями.

В таких умовах потрібно впроваджувати інструменти, спрямовані на захист та підтримку інвестиційної активності у бізнесі. За досвідом інших країн, які пережили воєнні конфлікти, найбільш ефективним є страхування інвестицій від воєнних ризиків. Позитивно, що Верховна Рада України розглядає проект закону "Про страхування воєнних ризиків". Згідно з ним, Експортно-кредитне агентство виступає суб'єктом, який здійснює політику страхування інвестицій від воєнних ризиків і пропонує страхувати інвестиції вітчизняних підприємств від ризиків, пов'язаних зі збройною агресією, бойовими діями або тероризмом.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

В умовах повномасштабної війни домінуючими загрозами фінансовій безпеці вітчизняних суб'єктів господарювання стали наступні: замороження інвестиційних проектів, втрата іноземного інвестування, руйнування об'єктів (інвестиційна компонента фінансової безпеки підприємств); ускладнення залучення фінансово-кредитних ресурсів, зростання зовнішньої та внутрішньої заборгованості, складність залучення кредитних коштів (кредитна компонента); девальвація національної грошової одиниці, уповільнення обігу коштів, труднощі в розрахунках з контрагентами (грошова складова); зростання рівня податкових зобов'язань, зниження рівня бюджетного інвестування, затримки в розрахунках (бюджетно-податкова компонента); проблеми емісії цінних паперів, зниження рівня розподілу дивідендів, занепад фондової системи країни (фондова складова); загострення проблематики страхування воєнних ризиків, зростання вартості послуг страхування, актуалізація проблематики внутрішнього та самострахування (страхова компонента).

Відтак, логічно аби публічно-корпоративна політика посилення економічної, а головне фінансової, безпеки вітчизняних суб'єктів господарювання в умовах війни базувалася на засадах застосування фінансово-страхових інструментів за компонентами фінансової безпеки бізнесу. Зокрема за інвестиційним напрямом слід забезпечити диверсифікацію джерел формування інвестицій, розгляд варіантів інвестування за кордоном, однак для виробництва продукції на внутрішньому ринку; за кредитною безпекою – активізацію програм співпраці між підприємствами для заміщення кредитних ресурсів, оптимізацію внутрішню і зовнішню заборгованості; за грошовою складовою – заміщення частини операцій у валюті, формування страхових і резервних фондів, «розкладання» бізнесу на окремі компоненти; за бюджетно-податковою компонентою – детінізацію та легалізацію бізнесу, проактивну державну політику в цій сфері, використання інструментарію публічного інвестування; за фондовим напрямом – покращення умов купівлі ОВДП, диверсифікацію державних цінних паперів, активну інвестиційну політику підприємств; за страховою складовою – вдосконалення інструментарію страхування воєнних ризиків, активне залучення іноземних компаній на внутрішній страховий ринок.

Перспективи подальших досліджень стосуються обґрунтування системи ресурсного забезпечення політики зміцнення фінансової безпеки вітчизняних підприємств в умовах повномасштабної війни.

Література

1. Акімова Л. М. Методологічні підходи щодо оцінювання фінансової безпеки на рівні державних установ. *Ефективність державного управління*. 2018. Вип. 1 (54). Ч. 2. С. 225–232
2. Аксьонова Т. С. Актуальні загрози та ризики фінансовій безпеці України та роль держави у її забезпеченні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 17. С. 130–138.
3. Боярчук Д. Економіка війни. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2022/03/4/683280/>
4. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Волошин В. І. Стратегічні імперативи державної політики протидії гібридним загрозам і забезпечення фінансово-економічної безпеки України. *Економіка України*. 2021. Вип. 2. С. 32–51.
5. Гетманець О. Фінансова безпека як об'єкт правового регулювання. *Фінансове право*. 2020. № 3. С. 218–223.

6. Кульпінський С. Роль фінансової безпеки України в поглибленні інтеграційних стосунків з європейськими країнами. *Фінансова консультація*. 2000. № 5. С. 34–38.
7. Миколайчук А. Б. Методичний підхід до прогнозування рівня фінансової безпеки держави в системі моніторингу. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2012. № 38. С. 32.
8. Порятунк економіки: вчимося господарювати в умовах війни. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3463896-poratunok-ekonomiki-vcimosa-gospodaruvati-v-umovah-vijni.html>.
9. Ситник Н. С., Стефанків Б. О. Фінансові аспекти складників економічної безпеки держави. *Науково-виробничий журнал «Бізнес-навігатор»*. 2018. Випуск 1–2 (44). С. 136–140.
10. Lupak R., Kynytska-Iliash M., Berezivskiy Y., Nakonechna N., Ivanova L., Vasylytsiv T. Information and analytical support system of enterprise competitiveness management. *Accounting*. 2021. 7 (7), 1785–1798.
11. Lupak R., Mizyuk B., Zaychenko V., Kynytska-Iliash M., Vasylytsiv T. [Migration processes and socio-economic development: interactions and regulatory policy](#). *Agricultural and Resource Economics*. 2022. Vol. 8. № 1. P. 70–88.

References

1. Akimova, L. M. (2018). Methodological approaches to the assessment of financial security at the level of state institutions. *Efficiency of public administration*. Iss. 1 (54). Vol. 2. pp. 225–232.
2. Aksyonova, T. S. (2021). Actual threats and risks to the financial security of Ukraine and the role of the state in ensuring it. *Investments: practice and experience*. no. 17. pp. 130–138
3. Boyarchuk, D. (2022). Economy of war. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2022/03/4/683280/>
4. Vasylytsiv, T. G., Lupak, R. L., Voloshyn, V. I. (2021). Strategic imperatives of the state policy of countering hybrid threats and ensuring financial and economic security of Ukraine. *Economy of Ukraine*. Iss. 2. pp. 32–51.
5. Hetmanets, O. (2020). Financial security as an object of legal regulation. *Financial law*. no. 3. pp. 218–223.
6. Kulpinsky, S. (2000). The role of financial security of Ukraine in deepening integration relations with European countries. *Financial consultation*. no. 5. pp. 34–38.
7. Mykolaichuk, A. B. (2012). Methodical approach to forecasting the level of financial security of the state in the monitoring system. *Herald of the economy of transport and industry*. no. 38. pp. 32.
8. Saving the economy: learning to manage in war conditions. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3463896-poratunok-ekonomiki-vcimosa-gospodaruvati-v-umovah-vijni.html>.
9. Sytnyk, N. S., Stefankiv, B. O. (2018). Financial aspects of the components of economic security of the state. *Scientific and industrial magazine "Business-navigator"*. Iss. 1–2 (44). pp. 136–140
10. Lupak, R., Kynytska-Iliash, M., Berezivskiy, Y., Nakonechna, N., Ivanova, L., Vasylytsiv, T. (2021). Information and analytical support system of enterprise competitiveness management. *Accounting*. no. 7 (7). pp. 1785–1798.
11. Lupak, R., Mizyuk, B., Zaychenko, V., Kynytska-Iliash, M., Vasylytsiv, T. (2022). [Migration processes and socio-economic development: interactions and regulatory policy](#). *Agricultural and Resource Economics*. Vol. 8. no. 1. pp. 70–88.